

Düğümleme (Makrome) Takılar

Macrame Jewellery

ÖZET

İnsanoğlunun ilk düğümü hangi amaçla ve ne zaman attığı kesin olarak bilinmemekle birlikte doğadan topladıkları lifleri birbirine bağlayarak günlük ihtiyaçlarında kullanmaya başladıkları sanılmaktadır. İlkel dönemlerde ortaya çıkan zaman içerisinde haberleşme, matematik, denizcilik, batıl inançların yansımaları, süsleme-süslenme gibi pek çok farklı amaç için kullanılan düğüm sanatı günümüze kadar büyük değişim ve gelişim göstermiştir.

Özellikle sanatsal tasarımların ortaya çıkması noktasında pek çok sanatçı ve tasarımcının çalışmalarında tercih ettiği düğümleme (makrome) sanatı ev ve giyim aksesuarı gibi alanlarda farklı tasarımların ortaya çıkması noktasında geniş bir yelpaze sunmaktadır. Bir giyim aksesuarı olan takı ilk çağlardan bu yana insanların süslenme, inanç, güç, üstünlük ve statü belirleme gibi ihtiyaçlarını karşılamada kullandıkları bir araç olmuştur. Geçmişten bugüne takının alışılabilirliği bir biçimi ve ifadesi var olmakla birlikte günümüzde farklı malzemeler ile yeni tasarımlar uygulanmaya başlanmıştır. Takı kişiyi tanımlayan bir olgu olarak görülmeye başlanmış, tasarımcı ve sanatçılar bu süreçte her malzemeyi özgürce sanatsal ifadeyle takıya dönüştürmüştür. Malzeme ve teknik açıdan geniş bir yelpazeye sahip olan tekstil takılar içerisinde yer alan düğümlü takılar çalışma konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Düğüm, Takı, Düğümleme Takı, Makrome, Makrome Takı

ABSTRACT

Even though it is not known to us for what purpose and when human being knotted first thread, it is believed that he started to use his daily needs by tying the fibres he collected from the nature each other. Appearing in primitive ages and used for different purposes such as communication, mathematics, navigation, reflection of superstitions, decorating – ornamentation in time, the art of threading has passed through big changes and developments.

In the appearance of artistic designs in particular, the art of threading (macrame), which is preferred by a great many artists and designers, offer a large spectrum in the production of different designs such as home and clothing accessories. Jewellery, a clothing accessory, has been an instrument used by humans as their needs of adornment, belief, power, superiority and status determination from the early ages onwards. Even though jewellery has its own usual form and expression from the past to the present, new designs have been applied with different materials in the current time. Jewellery started to be regarded as a phenomenon completing a person and designers and artists turned each material into jewellery with an artistic expression in a free way in this process. Having a large spectrum in terms of materials and technique, threading jewellery taking place in textile jewellery comprises the ground of the current study.

Keywords: Thread, Jeweller, Threading Jewellery, Macrame, Macrame Jewellery

GİRİŞ

Makrome araçsız, elle yapılan ve birbiri arasından geçirilen ipliklerin çeşitli tekniklerle düğümlenerek oluşturulduğu bir sanattır.

Arapça kökenli olan ve çapraz düğüm anlamına gelen “makrome” kelimesinin nerden geldiği kesin olarak bilinmemekle birlikte araştırmacılar değişik kaynaklar göstermektedir. Dilbilimciler ‘mihramah’ harç saçak kelimesinden alındığını ifade etmektedir. Bazı kaynak ve sözlükler de ise ‘mahrama’ saçaklı kadın başörtüsü anlamına gelmektedir. Türklerde eski zamanlarda yerde oturup bir sini etrafında yemek yiyenlerin dizlerine serdikleri işlemeli saçaklı örtülere ‘makrama’ adı verilir. Avrupa’da 19. yüzyıl ortalarında kullanılmaya başlanmış olan “makrome” sözcüğünün kaynağı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte makromenin esasını oluşturan düğümün Paleolitik çağlardan beri pek çok uygarlıkta sarmaşık veya çeşitli lifleri birbirine eklemek ve iki şeyi birbirine bağlamak için kullanıldığı bilinmektedir. Bunun dışında, haberleşme, matematik,

Neslihan Akkoçoğlu¹
Emel Erkaplan²

How to Cite This Article

Akkoçoğlu, N. & Erkaplan, E. (2024). “Düğümleme (Makrome) Takılar” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:12; pp:2448-2457. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14569601>

Arrival: 28 November 2024
Published: 30 December 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doküman ve Örgü Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara/Türkiye, ORCID: 0009-0004-8277-3011

²Dr.Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları Bölümü, Ankara/Türkiye, ORCID: 0000-0003-3814-6198

denizcilik, süsleme-süslenme ve batıl inançların yansıması gibi farklı amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir.(Türk, 1988, s.7)

İnkalar ve diğer eski And Dağları toplumları tarafından sicim ve düğümler kullanılarak kayıt tutmak ve bilgiyi iletmek için “quipu (khipu)” adı verilen bir düğüm tekniği kullanılmaktaydı. Bu düğüm tekniği resmi kayıtları tutmanın yanı sıra, İnka geleneğinden hikâyeler, mitler ve şiirler anlatmak, imparatorluk fetihleri ve kraliyet nesilleri, nüfus sayımı verileri, hayvancılık, arazi ölçümleri, ordu teçhizatları, astronomi ve takvimler gibi bilgileri kaydetmek gibi farklı amaçlara hizmet etmiştir. Günümüzde hala Güney Amerika'da varlığını sürdürmektedir. (<https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-12797/quipu/>) (Görsel 1)

Görsel 1. Quipu örneği

<https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-12797/quipu/>

Anadolu’ da ise Kastamonu çarşaf bağlamaları geçmişten günümüze süregelen düğüm sanatının en güzel örneklerindedir. Alet kullanılmaksızın elle yapılan düğümlerin tırnak yardımıyla sıkıştırılarak desen oluşturması işlemidir. Bu tekniğe tırnakla sıkıştırıldığı için ‘Tırnak Bağı’ da denmektedir. Gösterdiği şekle göre; kuşdili, kâtip defteri, yürek, kazan kulpu, kurt bağı, çilekli bağ, kesme şeker gibi isimlerle adlandırılmıştır. (Görsel 2)

Görsel 2. Kastamonu çarşaf bağlama örneği

<https://egitim.tarimorman.gov.tr/kastamonu/Menu/34/Carsaf-Bagi>

Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan çalışmanın konusunu düğümlenme (makrome) takılar oluşturmaktadır. Ülkemizde ve dünyada bu konuda yapılmış çalışmalar incelenerek çalışmayı destekleyecek görsellere yer verilmiştir.

Günümüzde tekstil ve örme sanatının ilk basamağı olarak görülen düğüm (makrome) tekniği kullanılarak üretilmiş çeşitli ürün grupları karşımıza çıkmaktadır. Bu ürün grupları arasında pano, abajur, gibi ev aksesuarları (Görsel 3,4,5,6) ve çanta, kemer, takı gibi (Görsel 7,8,10-15) giyim aksesuarı çeşitleri yer almaktadır.

Görsel 3. Düğümleme (makrome) duvar panosu https://www.instagram.com/macrame_grida/

Görsel 4. Düğümleme(makrome) duvar panosu <https://ar.pinterest.com/pin/3659243439948606/>

Görsel 5. Düğümleme (makrome) abajur <https://portal.macramar.com.br/>

Görsel 6. Düğümleme (makrome) kırlent <https://ar.pinterest.com/pin/852517404477333309/>

Görsel 7. Düğümleme (makrome) çanta <https://ar.pinterest.com/pin/10062799160235193/>

Görsel 8. Düğümleme (makrome) kemer <https://ar.pinterest.com/pin/210543351473486971/>

Dünyada düğümlleme (makrome) tekniği kullanarak çalışan pek çok sanatçı bulunmaktadır. Bu sanatçılardan micromacrame olarak adlandırılan alanda sanatsal tasarımlar yapan sanatçıların başında Yoko, CarolEckert, Joan R. Babcock, GilberSalinas, Gyusang Kim gibi sanatçılar gelmektedir.

Görsel 9. Joan Babcock tasarımı düğümlleme (makrome) kuş figürü
<https://joanbabcock.com/fiber-art/#jp-carousel-441>

Ülkemizde ise geçmişten günümüze Prof. Dr. Hamdi Ünal, Ayten Atay, Deniz Güner, Yüksel Türk, Hatice Çavuşoğlu, Ersin Doğan gibi makrome sanatına gönül vermiş sanatçılar bulunmaktadır.

Takılar onu takan kişiyi kötülüklerden, tehlikelerden koruma amacı taşıması yanında sihir, büyü gibi anlamlarda içermektedir (Meriçboyu, 2000, s.16).

İlk çağlardan bu yana insanların süslenme, inanç, güç, üstünlük ve statü belirleme gibi ihtiyaçlarını karşılamada kullandıkları bir araç olan takı insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Geçmişten bugüne takının alışlagelmiş bir biçimi ve ifadesi var olmakla birlikte günümüzde farklı malzemeler ile yeni tasarımlar uygulanmaya başlanmıştır. Takı kişiyi tamamlayan bir olgu olarak görülmeye başlanmış, tasarımcı ve sanatçılar bu süreçte her malzemeyi özgürce sanatsal ifadeyle takıya dönüştürmüştür.

Malzeme olarak kullanılan tekstilin takıda kullanımı her geçen gün artmakta olup, iplik, kumaş, lif, elyaf, kurdele, deri, tül ve geri dönüştürülmüş atık malzemeler yaratıcılık ile birleşerek takıda geniş bir ürün yelpazesi sunmaktadır. Tekstil malzemeler kullanılarak üretilen takılar incelendiğinde dokuma, keçe, örgü, işleme, düğümlleme (makrome) gibi çeşitli tekniklerle takı uygulamaları yapıldığı görülmekle birlikte bir kaç tekniğin bir arada kullanıldığı örnekler de rastlanmaktadır. (Erkaplan ve Çoşkun, 2022, s.829)

Farklı lif türlerinin kullanım amaçları doğrultusunda çeşitli tekniklerde ve şekillerde düğümlenmesiyle yüzey oluşturulması tekniği olan düğümlleme (makrome) kullanılarak pek çok takı çalışması yapılmaktadır. Bu takılar arasında yaka iğnesi, küpe, yüzük, kolye, bilezik ve bileklik gibi birçok takı türü olduğu görülmektedir (Görsel10,11,12, 13,14,15).

Görsel 10. Düğümlleme (makrome) yaka iğneleri

https://tayumazuni.exblog.jp/iv/detail/?s=30515784&i=202411%2F02%2F37%2Fd0204737_13221644.jpg

Görsel 11. Düğümlleme (makrome) küpe ve yüzükler

https://tayumazuni.exblog.jp/iv/detail/?s=30503752&i=202410%2F19%2F37%2Fd0204737_11413824.jpg

Görsel 12. Düğüleme (makrome)kolye

<http://rumisumaq.com/wp-content/uploads/Swinging-Through-Trees-by-Coco-Paniora-Salinas-of-Rumi-Sumaq.jpg>

Görsel 13. Düğüleme (makrome) kolye

<http://i.pinimg.com/736x/be/b5/ed/beb5ed79f24245bfd59361131d84e908.jpg>

Görsel 14. Düğüleme (makrome) bileklik-bilezik <https://tayamazuni.exblog.jp/29504736/>Görsel 15. Düğüleme (makrome) iki renkli bilezik <https://ar.pinterest.com/pin/3659243439121003/>

Düğümlü (makrome) takı çalışmalarında ana malzeme olarak çeşitli kalınlık ve renklerde pamuk, sentetik, mumlu iplikler ve sicimler (Görsel 16, 17, 18), farklı renk ve türde metal takı malzemeleri, doğal-yarı değerli taşlar, cam, kristal, plastik vb. boncuklar gibi çeşitli yardımcı malzemeler kullanılmaktadır (Görsel 19,20,21,22,23,24).

Görsel 16. Pamuk iplik

Görsel 17. Sentetik iplik

Görsel 18. Mumlu iplik

Neslihan Akkoçoğlu

Görsel 19. Cam boncuk

Görsel 20. Doğal taşlar

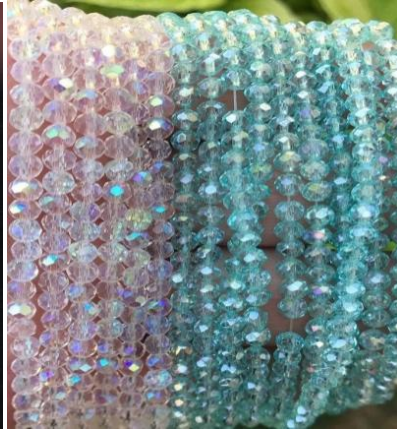

Görsel 21. Yarı Değerli Taşlar

Neslihan Akkoçoğlu

Görsel 22. Metal Malzemeler

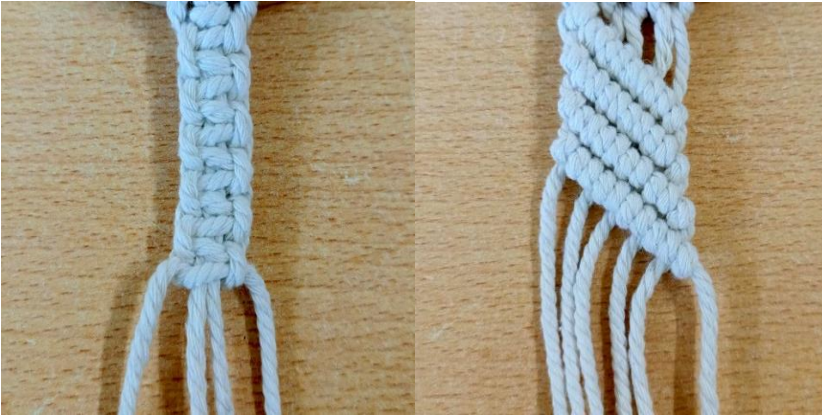
Görsel 23. Kristal boncuk

Görsel 24. Plastik, fimo boncuk

Neslihan Akkoçoğlu

Düğümleme (makrome) tekniği kullanılarak oluşturulan birçok çalışmada olduğu gibi takılar da kare düğüm (Görsel 25) ve sarma düğüm (Görsel 26) olmak üzere iki temel düğüm tekniği ile oluşturulmaktadır. Kullanılan diğer teknikler bu iki temel tekniğin türetilmesi ile oluşturulmaktadır. Bu tekniklerle pek çok değişik motif, şekil ve dokuda takılar ortaya çıkartılabilmektedir (Görsel10, 27).

Görsel 25. Kare düğüm tekniği

Görsel 26. Sarma düğüm tekniği

Neslihan Akkoçoğlu

Makrome düğümleme yapılırken en çok kullanılan iki temel düğüm tekniği vardır. Bunlardan ilki 'sarma düğüm' tekniğidir. Düğümleme tekniği ile oluşturulan takılarda özellikle kolye ve bilekliklerde sıklıkla tercih edilmektedir. Sarma düğüm lider ipin yönüne göre atılan düz sarma düğüm, verev sarma düğüm ve kavisli sarma düğüm dizelerinden oluşmaktadır. Bu dizeler bazen tek sıra bazen de yan yana sıralardan oluşur. Bu sıralar yapılacak olan modeldeki desenleri belirler.(Atay, 1987, s.475)

Düğümle oluşturulan takılarda sarma düğüm tercih edilen düğüm tekniklerinin başında gelmektedir (Görsel 10-13, 15, 29, 30-36).

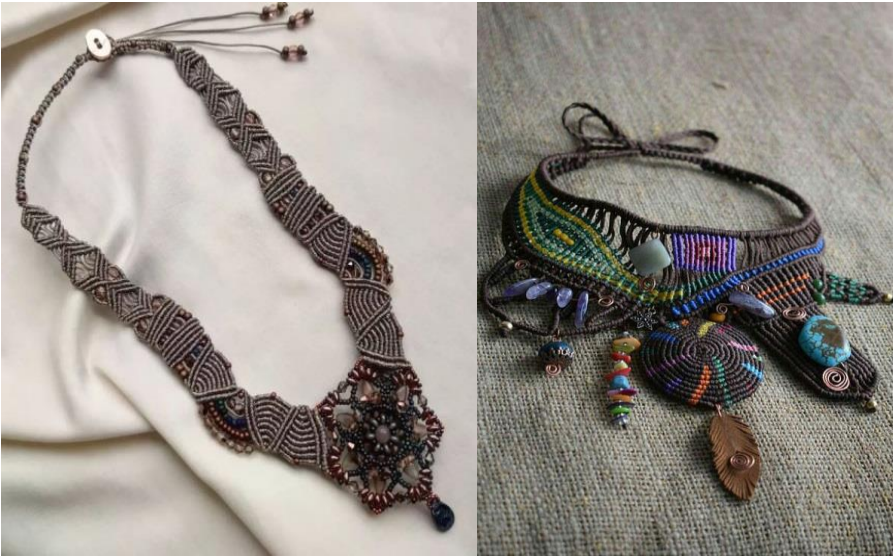
Kullanılan bir diğer temel düğüm tekniği de ‘kare düğüm’ tekniğidir. Bu teknikte bir düğümün oluşması için iki bağlama işlemi yapılmaktadır bu nedenle ‘çift düğüm’ olarak da adlandırılmaktadır. Dört iplik üzerinde çalışılan bu düğüm şeklinde, düğüm atma şekli aynı olduğu halde yapılan bazı basit değişikliklerle farklı doku ve motifler ortaya çıkartılabilir. Şerit halinde düğümlene yapılabileceği gibi örümcek doku denilen yüzeyler de oluşturulabilir (Görsel 7) (Atay, 1987, s.489).

Bir tek düğüm tekniği ile oluşturulan takı örneklerinin yanı sıra birden fazla tekniğin kullanıldığı takılar da görülmektedir (Görsel 14, 27, 28).

Görsel 27,28. Kare ve Sarma düğüm tekniğiyle hazırlanmış bileklikler.
Hatice Çavuşoğlu tasarımı

Düğümlene (makrome) takılarda kullanılan ipliklerin renkleri genellikle tek renk olup (Görsel 14, 27, 28, 29, 31, 34) bazen de birden fazla rengin bir arada kullanıldığı örnekler de görülmektedir (Görsel 8, 9, 10, 12, 13, 15, 30, 33, 35, 36).

Görsel 29. Tek renk iplikle çalışılmış düğümlene(makrome) kolye Beylikdüzü Halk Eğitimi Merkezi kursiyer çalışması

<https://www.instagram.com/hatitakiofficial/>

Görsel 30. Renkli ipliklerle çalışılmış düğümlene (makrome) kolye

<https://ar.pinterest.com/pin/22729173111353955/>

Görsel 31. Yoko tasarımı düğümleme(makrome) kolye

<https://www.yokomicromacrameart.com/shop/p/micromacrame-art-necklace-larimer-rainbow-moonstone>

Ülkemizde Halk Eğitimi Merkezlerinde düğümlü takı kursları oldukça talep görmekte, açılan kurslara her yaştan kursiyer katılım sağlayarak makrome düğüm teknikleriyle çok sayıda takı uygulaması yapmaktadır. (Görsel 32- 35)

Görsel 32. Düğümleme (makrome) bileklik ve kolye Beylikdüzü Halk Eğitimi Merkezi kursiyer çalışmaları

Görsel 33. Hatice Çavuşoğlu tasarımı düğümleme (makrome) kolye

Görsel 34. Düğümlü (makrome) bileklik ve kolye Beylikdüzü Halk Eğitimi Merkezi kursiyer çalışmaları

Görsel 35. Hatice Çavuşoğlu tasarımı düğümleme (makrome) kolye

Görsel36. Hatice Çavuşoğlu tasarımı düğümleme kolye ve bileklik

SONUÇ

Geçmişten günümüze insanoğlunun vazgeçilmezi olan takılar, tarihsel süreç içerisinde kimi zaman inançlar doğrultusunda kötülüklerden, nazardan korunmak için kimi zaman bir gruba aidiyet göstergesi kimi zaman ise süslenmek için bir araç olarak kullanılmıştır.

Takılar ilkel dönemlerde başlayıp asırlar boyunca farklı açılardan değişim göstererek estetik ve sanatsal bir anlam kazanarak günümüze kadar süregelmiştir. İnsanların duygu, düşünce ve inançlarının biçime dönüşmesi olarak görebileceğimiz takılar, değerli malzemeden yapıldığı gibi günümüz üretimlerinde farklı malzeme arayışları neticesinde değerli malzemelerin dışında da üretilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde malzemenin çeşitlenmesi farklı disiplinlerde çalışan sanatçıları ilgisini çekmesi ve kendi yaratıcılıklarını yansıtabilecekleri yeni bir araç olarak kabul etmesiyle birlikte takının artık sadece bir zanaat olarak görülmemesi, gelenekselin ötesinde takı örneklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Farklı ve çeşitli malzemelerin takı tasarımında yarattığı etki, gelenekselin ötesine geçen farklı ve alternatif malzemelerden yapılan takıların sanatsal yapıda bir ifade aracına dönüşmesini sağlayarak değerli hale gelmiştir. Bugün çağdaş takı tasarımı anlayışı içerisinde değişim gösteren takılar gelenekselden de ilham alarak yeni malzeme kullanımıyla da bambaşka zenginlikte örnekler sunmaktadır.

Tekstil takılar içerisinde yer alan düğümlü (makrome) takılar dünyada pek çok ülkede sanatçılar tarafından geleneksel teknikleri modern biçim ve malzemelerle birleştirilerek sanatsal boyutta yeni örnekler ortaya çıkartılmaktadır.

KAYNAKÇA

Atay, A. (1987). *Örücülük temel ders kitabı*. Milli Eğitim Basımevi

Erkaplan, E. ve Coşkun, G. (2022). Çağdaş tekstil takılar. *İdil Dergisi*, 11(94),823–834.

[https://doi: 10.7816/idil-11-94-01](https://doi.org/10.7816/idil-11-94-01)

Güner, D. (t.y.). *Makrame ip – düğüm işleri*. Kenan Yayınları

Meriçboyu A.,Y. (2000). Anadolu eski çağında takıların dili. *P Sanat Kültür Antika Dergisi*, 17,16-25.

Tuna, N.(t.y.). *Makrame*. Tuna Yayınları

Türk, Y.(1988). *Çağdaş makrame sanatı*. Dilem Yayınevi

GÖRSEL İNTERNET KAYNAKÇA

Görsel 1. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-12797/quipu/>, Erişim tarihi: 02 Şubat 2024

Görsel 2. <https://egitim.tarimorman.gov.tr/kastamonu/Menu/34/Carsaf-Bagi>, Erişim tarihi: 02 Şubat 2024

Görsel 3. https://www.instagram.com/macrame_grida/, Erişim tarihi: 15 Eylül 2024

Görsel 4. <https://ar.pinterest.com/pin/3659243439948606/>, Erişim tarihi: 01 Ekim 2024

- Görsel 5. <https://portal.macramar.com.br/>, Erişim tarihi: 18 Şubat 2024
- Görsel 6. <https://ar.pinterest.com/pin/85251740447733309/>, Erişim tarihi: 05 Ekim 2024
- Görsel 7. <https://ar.pinterest.com/pin/10062799160235193/>, Erişim tarihi: 08 Ekim 2024
- Görsel 8. <https://ar.pinterest.com/pin/210543351473486971/>, Erişim tarihi: 08 Ekim 2024
- Görsel 9. <https://joanbabcock.com/fiber-art/#jp-carousel-441>, Erişim tarihi: 08 Ekim 2024
- Görsel 10.
https://tayumazuni.exblog.jp/iv/detail/?s=30515784&i=202411%2F02%2F37%2Fd0204737_13221644.jpg,
Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 11.
https://tayumazuni.exblog.jp/iv/detail/?s=30503752&i=202410%2F19%2F37%2Fd0204737_11413824.jpg,
Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 12. <http://rumisumaq.com/wp-content/uploads/Swinging-Through-Trees-by-Coco-Paniora-Salinas-of-Rumi-Sumaq.jpg> , Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 13. <http://i.pinimg.com/736x/be/b5/ed/beb5ed79f24245bfd59361131d84e908.jpg>, Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 14. <https://tayumazuni.exblog.jp/29504736/>, Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 15. <https://ar.pinterest.com/pin/3659243439121003/>, Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 29. <https://www.instagram.com/hatitakiofficial/>, Erişim tarihi: 20 Ekim 2024
- Görsel 30. <https://ar.pinterest.com/pin/22729173111353955/>, Erişim tarihi: 06 Ekim 2024
- Görsel 31. <https://www.yokomicromacrameart.com/shop/p/micromacrame-art-necklace-larimer-rainbow-moonstone> , Erişim tarihi: 20 Ekim 2024